

Лоцинська Наталія Василівна,
старший науковий співробітник відділу
інформаційно-комунікаційних технологій
Інституту інформаційних технологій
Національної бібліотеки України ім. В.І.
Вернадського, кандидат філологічних наук,
доцент

АВТОБІОГРАФІЯ ЯК ІСТОРИЧНЕ ДЖЕРЕЛО ТА РІД ЛІТЕРАТУРНО-НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Метою статті є визначення місця й ролі автобіографії серед інших історико-біографічних джерел; вивчення її як історичного джерела та роду наукової і літературно-художньої діяльності на основі праць вітчизняних і закордонних вчених.

Жанр автобіографії вважається започаткований в Україні Іллею Турчиновським у XVIII ст. Історію свого життя він виклав у творі «Автобіографія списався мною многогрішним, Ілією Турчиновським, священником і намісником Березанським, житіє і страданіє своє в пам'ять дітям своїм, і внукам, і всьому потомству».

Як зазначає упорядник Раїса Мовчан, «жанр Curriculum vitae в період 20-х рр. був досить популярним. Навіть з урахуванням традиційної тенденції довільності він активно трансформувався в досить різноманітні, часом несподівані форми. Наприклад, то були яскраві сповідальні зізнання, у яких особисте враження-спогад характеризувало того чи того письменника у контексті його самопізнання та само оцінювання».

Обсяг автобіографій є різним. Трапляються максимально небагатослівні, лаконічні тексти (М. Зеров, О. Бургардт, А. Гак), іноді – автобіографії-мемуари (Х. Алчевська, В. Поліщук), автобіографії-белетристика (М. Хвильовий, Ю. Яновський, О. Вишня, В. Сосюра, Г. Косинка).

Незважаючи на відмінності за формою, структурою, мовленнєво-стильовими особливостями їх об'єднувало прагнення виразити своє місце і значимість у добу відродження, показати своє ставлення до подій часу. У XX ст. були сформовані методи літературного, психологічного, історичного, культурологічного аналізу особи – спеціальні методи біографістики, які широко застосовуються і сьогодні.

Класифікація сучасних видів історико-біографічних наукових досліджень передбачає комплексний підхід і ґрунтується на врахуванні

кількох основ, передусім за структурою та функцією історико-біографічного знання. Класифікація В. С. Чишка:

- історико-біографічна монографія;
- історико-біографічний нарис;
- науково-популярний життєпис;
- автобіографія;
- історико-біографічний портрет.

Таким чином, автобіографія займає своє місце в біографістиці, є її обов'язковою складовою, що має свої особливості, функції, методологію. Так само як і біографія, автобіографія характеризується подвійною природою: вона ґрунтується на синтезі біографічних та історичних даних. «З одного боку – у центрі уваги людина з її особливим складом розуму, характером, талантом, які важко визначити як історичну даність. Разом з тим автобіографія – це історія життя та діяльності, яка базується на встановленні історичного факту та його зв'язку з фактом біографічним». Принциповим критерієм їх розрізнення є те, що в автобіографіях, як правило, образ автора є тотожним образу наратора та головного героя.

Найбільш очевидний і традиційний є поділ автобіографій на офіційно-ділові й художні.

Офіційно-ділові автобіографії належать до групи організаційно-розпорядчих і підгрупи кадрових документів у чинному діловодстві. За ДСТУ 4163-2003 «Уніфікована система організаційно-розпорядчої документації».

У художньому стилі або з його елементами написані більшість автобіографій, що пояснюється творчим мисленням митців. З одного боку, художність нівелює історичну достовірність, а з другого – поглиблює розкриття внутрішнього світу героя. Експресивно-естетичну функцію виконують автобіографії О. Вишні, А. Головка, М. Вороного, Л. Чернова, В. Сосюри. Вчені постійно ведуть дискусії про визначення місця автора в історичному і художньому дискурсах. На думку Т. Ю. Черкашиної, «художня автобіографія є складним наджанровим або мета жанровим утворенням, яке включає в себе тексти різного ґатунку, найрізноманітнішого ідейно-естетичного спрямування, що залежить від історичної епохи, ідеологічних настанов, літературних традицій».

Великий вплив на розвиток вивчення документів особистого походження та визначення жанру автобіографії мала стаття французького вченого Ж. Гусдорфа «Умови та кордони автобіографії». Науковець вважає, що автобіографія виникла внаслідок прагнення до самоусвідомлення особистості та відчуття нею неповторності свого

життєвого і професійного досвіду. На його думку «автобіографія вимагає від людини створити дистанцію по відношенню до себе для того, щоб реконструювати себе у фокусі спеціальної єдності та ідентичності крізь час».

Ми розглянули особливості автобіографії як одного з видів історико-біографічних досліджень і засобу текстової репрезентації особистості у хронологічно послідовній формі. Отже, можемо стверджувати, що автобіографія – це:

- історіографічний факт;
- вторинне історико-літературне джерело;
- вид літератури;
- вид офіційно-ділового письма.

Маложон Олена Іванівна,
доцент кафедри конституційного,
адміністративного та міжнародного права
Київського інституту інтелектуальної
власності та права Національного
університету «Одеська юридична академія»,
кандидат історичних наук, доцент

МЕТОДОЛОГІЧНА СПЕЦИФІКА ЮРИДИЧНОЇ ЛІНГВІСТИКИ

Слід зазначити, що помітну роль у становленні вітчизняної юридичної лінгвістики відіграли праці таких учених-юристів й учених-лінгвістів, як М. Антонович, Н. Артикуца, Л. Дадерко, Т. Демченко, О. Копиленко, М. Коржанський, Т. Литвин (Будко), М. Мацкевич, О. Підпригора, А. Токарська, З. Тростюк, І. Філіпчук, Є. Харитонов, Л. Чулінда, О. Юрчук та інших, які побачили світ у кінці ХХ – на початку ХХІ ст. на сторінках юридичних і філологічних видань [1].

Спершу вчені досліджували функціональний стиль мови, який використовувався для написання нормативних актів та законів. Учені на той час ставили за мету розробити загальні правила, які б стали еталоном у написанні законів задля усунення суперечок під час їх застосування.

За твердженням О.А. Красавчикова «подібно до будь-якої діяльності людини юридична діяльність (законодавця, судді і т. п.) не здійснюється без будь-яких засобів. Предмет діяльності юриста не матеріальний, тому є нематеріальною, а інтелектуальною і використовувана ним техніка. Кожен закон, рішення суду чи договір являють собою певний вираз волі законодавця, суду чи сторін, які